

การศึกษาเชิงพรรณนาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของศูนย์การเรียนรู้ฯ เปรียบเทียบการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของศูนย์การเรียนรู้ฯ กับรูปแบบการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย พ.ศ. 2547 และศึกษาปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ตำบลแม่ต้าน อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก ในศูนย์การเรียนรู้ที่คัดเลือกจำนวน 6 ศูนย์การเรียนรู้ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วยครูนิเทศก์ 2 คน ครูผู้สอน 6 คนและผู้ปกครองนักเรียน 6 คน โดยใช้แนวคำถามการสัมภาษณ์ตามรูปแบบการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย พ.ศ. 2547 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” มีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพในศูนย์การเรียนรู้ฯ ตามแนวทางของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และตามโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับรูปแบบการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัย พ.ศ. 2547 พบว่า มีการดำเนินการเหมือนกันเพียง 1 ด้าน คือ ด้านสุขภาพศึกษาในโรงเรียน มีการดำเนินงานเหมือนกันแต่ยังไม่ครบตามองค์ประกอบของกรมอนามัยฯ 8 ด้าน คือ (1) ด้านการบริหารจัดการในโรงเรียน (2) ด้านโครงการร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน (3) ด้านการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่เอื้อต่อสุขภาพ (4) ด้านบริการอนามัยโรงเรียน (5) ด้านโภชนาการและอาหารที่ปลอดภัย (6) ด้านการออกกำลังกาย กีฬาและนันทนาการ (7) ด้านการให้คำปรึกษาและสนับสนุนทางสังคม และ (8) ด้านการส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ส่วนด้านที่ไม่ได้ดำเนินการตามแนวทางของกรมอนามัยฯ คือด้านนโยบายของโรงเรียน นอกจากนี้ศูนย์การเรียนรู้ฯ ยังมีกิจกรรมการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเพิ่มเติมจากแนวทางการดำเนินงาน โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพของกรมอนามัยฯ คือ มีการส่งเสริมโภชนาการและสุขภาพอนามัยของเด็กและเยาวชนตั้งแต่ในครรภ์มารดา มีกิจกรรมน้ำดื่มผสมสาร ไอโอดีน และการเสริมสร้างศักยภาพของเด็กและเยาวชนทางการอาชีพ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ พบว่าศูนย์การเรียนรู้ฯ ตั้งอยู่ในพื้นที่สูง ห่างไกลและทุรกันดาร การคมนาคมลำบาก งบประมาณในการดำเนินงานมีน้อย ครูมีน้อยและมีการโยกย้ายบ่อย ประชาชนในพื้นที่เป็นชาวไทยภูเขาที่มีฐานะยากจนและการศึกษาน้อย สื่อสารภาษาไทยได้น้อย มีพฤติกรรมสุขภาพที่ไม่ถูกต้องและเป็นพฤติกรรมเสี่ยง การประสานงานและการสนับสนุนจากหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ในพื้นที่มีน้อย

จากผลการศึกษา ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพของศูนย์การเรียนรู้ฯ อาจจะไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบการดำเนินงานตามรูปแบบฯ ของกรมอนามัย พ.ศ. 2547 ก็ได้ เนื่องจากบางกิจกรรม/ตัวชี้วัด ไม่สอดคล้องกับบริบทของศูนย์การเรียนรู้ฯ ทั้งนี้ศูนย์การเรียนรู้ฯ อาจมีการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้นักเรียนและชุมชนมีสุขภาพดีได้ตามแนวทางอื่นที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เช่น การดำเนินงานของแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดารตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ เป็นต้น การศึกษารูปแบบ การดำเนินงานที่จะทำให้ศูนย์การเรียนรู้ฯ สามารถพึ่งตนเองได้ เพื่อให้ชุมชนมีสุขภาพดีจึงน่าจะเป็นวิธีการที่เหมาะสมเพื่อความยั่งยืนด้านสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ต่อไป

The purposes of this descriptive study were to study the operations, to compare the operations with the Health Promotion School 2004 model of the Department of Health and to study problems and barriers of the operations toward being the health promotion school of *Mae Fa Luang* Hilltribe Community Learning Center, Mae Tan Subdistrict, Tha Song Yang District, Tak Province. Six community learning centers were chosen. The data were collected by using in-depth interview from 2 supervisors, 6 teachers and 6 student's guardians. The interview guideline was followed the Health Promotion School 2004 model of the Department of Health. Data were analyzed by using content analysis.

The finding revealed that *Mae Fa Luang* Hilltribe Community Learning Center operated the health promotion policy by following the Non-Formal and Informal Education Volunteer and the children and youth development project in the wilderness follow HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn's Royal. Comparing the operations of health promotion with the Health Promotion School 2004 model of the Department of Health, the results showed that the operation on school health services and school health education was the same as of the 2004 model. There were 8 components which were operated under the same operations of the 2004 model, but not

totally completed, which were (1) the school management and administration, (2) the cooperation between school and community, (3) healthy school environment, (4) school health services, (5) nutrition and food safety, (6) physical exercise, sports and recreation, (7) counseling and social support and (8) health promotion for the staff. There was only one component that was not operated following the 2004 model of the department of health which was the school policy. In addition, the Community Learning Center also had many projects for the operations toward being the health promotion school besides the Health Promotion School component 2004 model of the Department of Health. These were the promotion project of nutrition, child and youth health since the fetus condition, iodine water project and the project in career reinforcement of the juvenile's potential. Problems and barriers in the operations were that most of the Community Learning Center were located in the distance-remoting highland, with difficulty for transportation, not enough operation budget, insufficient teachers with lots of migration, the people were poor and less education, cannot communicate better in Thai language, inappropriate and risk health behavior, poor coordination and less support from organizations in the area.

From the finding : the operations of health promotion of the Hilltribe Community Learning Center was not necessary to undertake the Health Promotion School 2004 model of the Department of Health due to some activities/index were not get along with the context of the community learning center. The Hilltribe Community Learning Center could operates the health promotion projects to promote good health of students and community through some other ways that match with the context of community such as the children and youth development project in the wilderness follow HRH Princess Maha Chakri Sirindhorn's Royal. The study of the appropriate operations model toward being the school of health promotion that can be rely on oneself of the Hilltribe Community Learning Center is need to be done in order to get a sustainable of good health of the community.